Son yolculukta görevlerimiz

Rusya Nartkala KBR'den Recep Mavlyudov: "Bir Müslüman ölünce, onu toprağa koyuncaya kadar onun için Kur'ân ve sünnete uygun olarak ne yapılmalıdır?"

Topraktan yaratılan insanın, ölünce yeniden toprağa tevdî edilmesi mükerrem oluşu ve kerâmeti sebebiyledir. Nitekim insan topraktan yaratılmıştır.

Ölen bir Müslüman'ı yıkamak, cenaze namazını kılmak, onu kabre kadar sükûnetle ve tefekkürle taşımak ve onu yeniden dirileceği güne kadar, kendisinden yaratıldığı toprağa iâde etmek; yani toprağa defnetmek farz-ı kifayedir.

Cenazeyi kabre kıbleye dönük olarak koymak vaciptir. Sağ yanı üzerine koymak ise sünnet-i seniyyedir. Cenazeyi kabre indirenler, "Bismillâhi ve alâ milleti resûlillâhi Sallallahü Aleyhi Vesellem" demelidir; bu müstehaptır. Cenaze kabre başka bir yönde yatırılmış ve üzerine toprak atılarak kabir kapatılmış ise artık bir daha kabir açılmaz; ama eğer henüz toprak atılmadan hatâ yapıldığı anlaşılmış ise düzeltilir. Ancak Hanbelî ve Şafiî mezheplerine göre; cenazenin başı kıble tarafından başka bir yönde konulmuş ise, kabir kapatılmış bile olsa açmak ve başını kıbleye çevirmek vaciptir. Kabir içinde ölünün baş ve ayaklarını, toprak ve taş gibi şeylere dayamak müstehaptır. Yer nemli ve yumuşak ise sanduka içinde konulabilir; aksi halde sanduka içinde koymak, beraberinde yastık ve örtü gibi şeyleri bulundurmak dört mezhebe göre mekruhtur.

Cenaze kabre konulduktan sonra orada hazır bulunanların her birisinin, iki avucuyla üçer def'a toprak atmaları; toprak atarken birinci atışta, "Minhâ halaknâküm" (Sizi topraktan yarattık); ikinci atışta, "Ve fîhâ nu'îdüküm" (Ve sizi oraya iâde edeceğiz); üçüncü atışta ise, "Ve minhâ nuhricüküm târaten uhrâ" (Ve sizi bir kez daha topraktan çıkaracağız) 1 âyetini okumaları müstehaptır. Bu durumda üç atışta Tâ-hâ Sûresinin 55. Âyet-i kerîmesini okumuş olmaktadırlar. Bundan sonra, kabir tamamen kapatılıncaya kadar kürekle veya mümkün olan araç-gereçlerle toprak atılır. Cenazenin gündüz defnedilmesi müstehaptır. Gece defnedilmesi ise, câizdir. Kabrin üzerine toprak atılırken tefekkür edilmesi için susulabileceği gibi, bu esnada Kur'ân-ı Kerîm'den âyetler veya sûreler de okunabilir.

Resûlullah Efendimiz (asm) definden sonra kabrin başında bir müddet durur; etrafında bulunanlara, "Kardeşiniz için Allah'tan mağfiret isteyin; sorguyu şaşırmadan cevaplandırmasını dileyin; o şu anda hesaba çekilmektedir" 2 buyururdu. Cenazeyi defnettikten sonra hemen oradan ayrılmayıp, bir müddet duâ ve istiğfar ile meşgul olmak sünnet-i seniyyedir.

Telkin mes'elesine gelince; Resûlullah Efendimiz'in (asm); "Ölülerinize lâ ilâhe illallah'la telkin ediniz" 3 hadis-i şerifi bazı âlimler tarafından "ölmek üzere olanlar için telkin yapılacağı, yani yanında yumuşak ve tatlı bir sesle lâ ilâhe illallah söylenerek ona hatırlatılacağı" şeklinde yorumlanmış; bazı Hanefî âlimlerince de defnedildikten sonra telkin vermenin yasaklanmadığı dikkate alınarak, telkin vermek meşru' görülmüştür.

Ölen kimsenin yakınlarının, imkânları nispetinde, sevabını ölene bağışlamak üzere fakirlere sadaka vermeleri sünnettir. Yemek vereceklerse, yemeği fakirlere tahsis etmeli ve sevabını ölüye bağışlamalıdırlar. Sadaka veya yemek vermeye güçleri yetmezse, kendilerini zorlamamalıdırlar. Sevabını bağışlamak üzere nafile namaz kılınabileceği gibi, ölü için duâ, tövbe ve istiğfar da edilebilir.

Ölen kişiyi iyilikleriyle anmak ve ona duâ etmek, kötülükleriyle anmamak ve ona bedduâ etmemek sünnet bulunmaktadır.

Peygamber Efendimiz (asm) buyurdu ki: "Ölülerinizin iyiliklerini anın, kötülüklerini anmayın." 4

Enes bin Malik (ra) bildirmiştir: "Bir cenaze geçirildi ve hayırla anıldı. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz (asm): 'Vâcip oldu. Vacip oldu. Vacip oldu' buyurdu. Bir cenaze daha geçirilmişti. Bu da şerle anıldı. Bunun için de Peygamber Efendimiz (asm) tekrar: 'Vacip oldu. Vacip oldu. Vacip oldu' buyurdu. Hazret-i Ömer (ra):

"Anam babam sana feda olsun yâ Resûlallah! Bir cenaze geçirildi ve hayırla anıldı. Siz üç defa 'vacip oldu' buyurdunuz. Bir cenaze daha geçirildi. Bu da şerle anıldı ve siz tekrar üç defa 'vacip oldu' buyurdunuz. Bunun sebebi nedir?" diye sordu. Resûl-i Ekrem Efendimiz (asm):

"Hayırla andığınız kimseye Cennet vacip oldu. Şer ile andığınız kimseye de Cehennem vacip oldu. Çünkü sizler yeryüzünde Allah'ın şahitlerisiniz. Sizler yeryüzünde Allah'ın şahitlerisiniz. Sizler yeryüzünde Allah'ın şahitlerisiniz" buyurdu.5

Cenâb-ı Hak, ölenlerimize rahmetiyle muâmele buyursun; âmin.

Dipnotlar:

1- Tâ-hâ Sûresi, 20/55.
2- Ebû Davud, c. 3, s. 209.
3- Müslim, Cenâiz, 1.
4- Tirmizî, Cenâze, 33; Nesâî, Cenâze, 51.
5- Müslim, Cenâiz, 20; Nesâî, Cenâze, 50.